

*З. В. Юринець,
к. е. н., доцент кафедри менеджменту,
Львівський національний університет імені Івана Франка, м. Львів
О. В. Макара,*

*д. е. н., професор кафедри економіки та безпеки підприємства,
Східноєвропейський національний університет імені Лесі Українки, м. Луцьк*

ІННОВАЦІЙНА ПОЛІТИКА ЯК ІНСТРУМЕНТ ПІДВИЩЕННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ЕКОНОМІКИ КРАЇНИ

*Z. V. Yurynets,
Associate Professor, Management Dpt.,
Ivan Franko Lviv national university, Lviv
O. V. Makara,
Professor, Economics and Enterprise Security Dpt.,
The East European Lesia Ukrayinka National University, Lutsk*

INNOVATION POLICY AS A TOOL TO IMPROVE THE COMPETITIVENESS OF THE ECONOMY

У статті відстежено ключові елементи державної інноваційної політики, які дають змогу підвищити конкурентоспроможність і вивести країну на передовий рівень економічного розвитку. Проведено аналіз особливостей формування інноваційної політики держави. В сучасних нестабільних політично-економічних умовах важливим завданням постає виявлення головних напрямів державної інноваційної політики та створення інноваційної стратегії країни для переходу до інноваційної моделі розвитку України. Запропоновано модель структуризації економічних засобів впровадження інноваційної політики для налагодження функціонування національної та регіональних інноваційних систем і підвищення конкурентоспроможності економіки країни. З таких міркувань, вкрай необхідним є перегляд державної інноваційної політики, вироблення превентивних заходів на переключення економіки на лідируючі сходи розвитку, враховуючи стратегії розвитку інноваційних систем у їхньому поєднанні на різних етапах перетворення економіки, у різних галузях, секторах, відносно різних сторін інноваційного процесу.

In the article the important key elements of the state innovation policy of foreign countries are identified. This allows to improve competitiveness, to put the country on a high level of economic development. The analysis of formation of state innovative policy is conducted. It is important to identify the main directions of the state innovation policy and innovation strategy of the country for transition to an innovative development model of Ukraine in the current unstable political and economic conditions. Model structuring economic means of implementation of innovative policies to operationalize the national and regional innovation systems and competitiveness of the economy is proposed. It is important to review the state innovation policy, to develop preventive measures for the economic transition in the leading stage of development. Therefore, it is necessary to consider the development strategy of innovation systems in combination at different stages of economy transformation, industries, sectors, relative to the various parties in the innovation process.

Ключові слова: *інноваційна політика, конкурентоспроможності, інноваційна стратегія, національна інноваційна система, регіональна інноваційна система.*

Keywords: *innovation policy, competitiveness, innovation strategy, national innovation system, regional innovation system.*

Постановка проблеми. На сьогодні вирішальні зміни технологічних засобів виробничого процесу обумовлюють вагомe місце країни на міжнародній арені, оскільки вдале втілення інновацій у національних масштабах сприяло до 90 % економічного зростання індустріально розвиненим країнам.

Сьогодні багатоваріантність інноваційних змін визначається специфікою застосування інструментів державного регулювання інноваційного розвитку, моделлю економічної, зокрема інноваційної політики; національним менталітетом; системою забезпечення управління інноваційним процесом, зокрема розподілом ролей між державою та підприємництвом; національною конфігурацією компонентів національної інноваційної системи, їхньою взаємодією (ступенем кооперації, спеціалізації, інтеграції тощо); характеристиками конкурентного середовища в інноваційній сфері; формами взаємозв'язку між національним і міжнародним інноваційним середовищем тощо. Найбільш значущим є розгляд інноваційної політики як інструмента підвищення конкурентоспроможності економіки країни.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблеми інноваційного розвитку економіки та інноваційної політики перебували у полі зору багатьох відомих науковців і дослідників: В. Геєця [1], Л. Федулової [4], С. Сажнева [2], В.-А. Лудвала [6], Н. Терьошкіної [3] та інших. Однак, це питання потребує ретельного дослідження для виокремлення проблем і окреслення особливостей формування інноваційної політики держави у сучасних умовах економічного розвитку.

Цілі статті полягають в аналізі сучасних рис інноваційної політики країн, виявлення головних напрямів державної інноваційної політики в сучасних нестабільних політично-економічних умовах та створення інноваційної стратегії країни, розроблення економічних засобів впровадження інноваційної політики для налагодження функціонування національної та регіональних інноваційних систем і підвищення конкурентоспроможності економіки країни.

Виклад основного матеріалу. З метою впровадження стратегічних напрямів інноваційного розвитку національної економіки потрібно побудувати та реалізовувати досконалий комплекс дій щодо державної інноваційної політики. Для цього потрібно налагодити систему державного регулювання інноваційного розвитку.

До головних напрямів державної інноваційної політики, в процесі формування системи державного регулювання інноваційного розвитку та інноваційної стратегії держави, треба віднести:

1. Дієва державна інноваційна цільова комплексна програма формування конкурентоздатних високотехнологічних інновацій, наукомістких технологій, технологічної модернізації промисловості, яка втілює стратегічні пріоритетні напрями інноваційної діяльності.
2. Формування та розвиток НІС, конфігурації інноваційних структур з врахуванням вітчизняної системи менеджменту, інститутів законодавчо-правового забезпечення, ефективних і результативних науково-дослідних систем, механізмів відтворення [5];
3. Стимулювання інноваційної активності великих бізнес-структур, промислових груп та інших форм інноваційної діяльності, високотехнологічних структур малих і середніх форм підприємництва на підрунті сформованої державної інноваційної політики та розвитку інституційного забезпечення;
4. Підвищення технічного рівня галузей національної економіки та використання власного інноваційного (особливо науково-технічного й інтелектуального) потенціалу;
5. Відродження та розвиток внутрішньофірмової науки, підвищене мотивування сфери фундаментальних, прикладних наукових досліджень і розробок у реальному секторі економіки разом із державним науковим сектором;
6. Забезпечення та підтримка комерціалізації досліджень і розробок, розвиток ринку інновацій, формування інституційно-правових, організаційно-економічних умов для комерціалізації, дифузії інновацій;
7. Розвиток і підтримка венчурного підприємництва, зокрема, малих інноваційних фірм, корпоративних форм;
8. Зміщення функцій регулювання на регіональний рівень.

Головними напрямами державної інноваційної політики відповідно до зарубіжного досвіду є формування національної інноваційної системи (НІС), стимулювання кооперації університетів, науки та бізнесу в країні, об'єднання у міжнародні інноваційні мережі, налагодження роботи внутрішніх інноваційних мереж.

Практика трансформаційних процесів у постсоціалістичних країнах виділяє дві концептуальні моделі розвитку НІС [2, с. 34-35]:

- стратегія захисту, яка передбачає розвиток НІС на підставі захисту її елементів від впливу внутрішніх і зовнішніх чинників;
- стратегія конкуренції, яка передбачає розвиток НІС і ґрунтується на створенні конкурентоспроможного середовища відкритого типу.

Описані стратегії здебільшого використовуються у комбінації, що зумовлено міжнародним економічним, політичним середовищем, кон'юнктурою, своєрідністю розвитку сфер, галузей національної економіки, а також у поєднанні із відповідними концепціями наздоганяючого, випереджального, лідируючого

розвитку на різних етапах перетворення економіки, у різних галузях, секторах, відносно різних сторін інноваційного процесу.

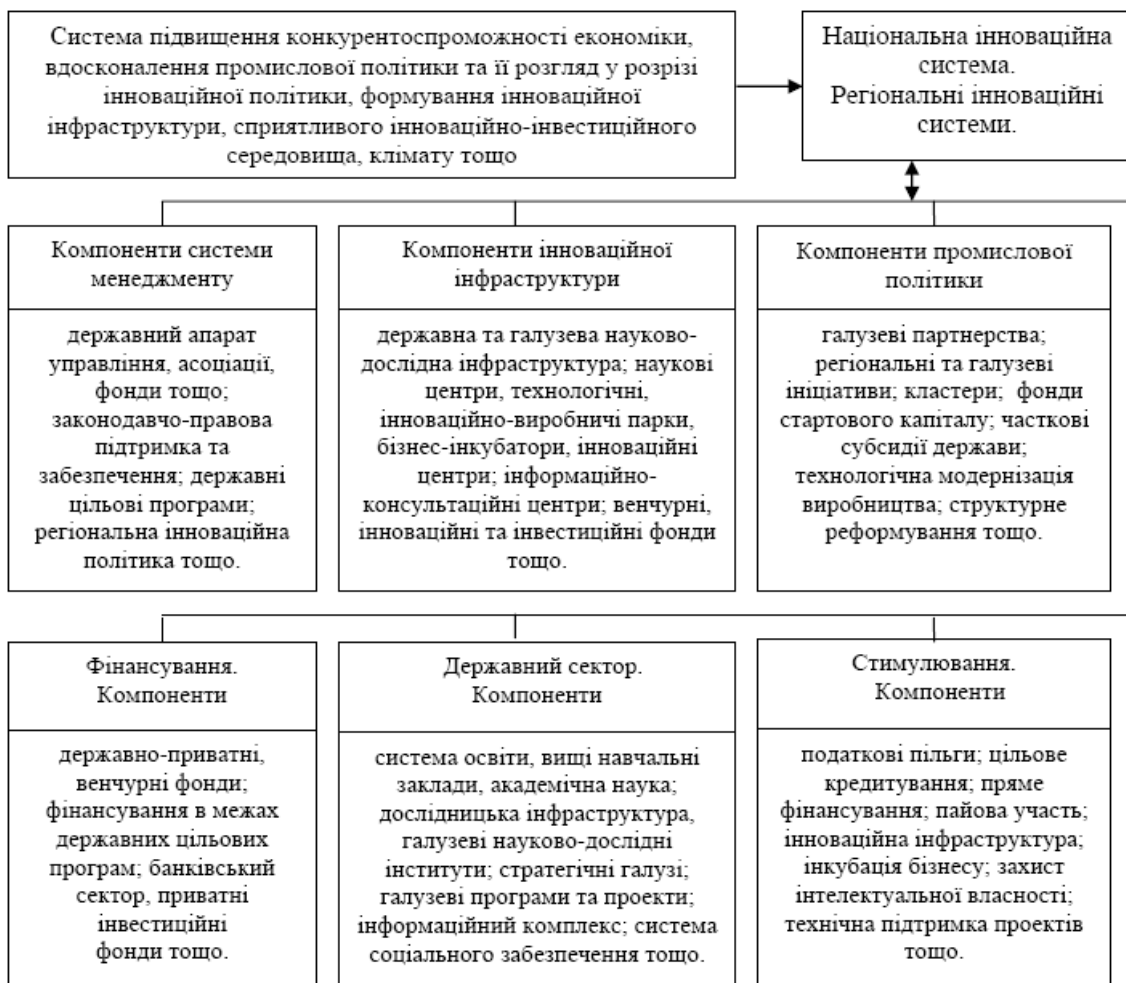
На цей час, у нашій державі функціонують тільки окремі компоненти національної інноваційної системи (НІС), фази інноваційного процесу неміцно пов'язані між собою, а, отже, ефект від проведення інноваційної діяльності залишається занижений. Причиною цього, у певній мірі, є не сформованість цілісного підходу до розроблення цілей, структури, напрямів розвитку національної інноваційної системи (НІС) з точки зору впливу на стійкість економічного зростання, підвищення конкурентоспроможності країни.

У вузькому розумінні НІС передбачає зосередження уваги на технологіях, науці, елементах, які окреслюють середовище, в якому працюють підприємства та мають вагомий вплив на інноваційну стратегію.

Б.-А. Лундвалл подав широке трактування НІС, яке, на його думку, поєднує елементи соціально-економічної системи, рівень розвитку технологій та інновацій, визначається національними особливостями історичного розвитку країни [6]. Ця концепція продовжує залишатись головним теоретичним напрямом у сфері дослідження НТП, формування науково-технічної й інноваційної політики.

Установлено, що за умов обмеженості інвестиційних і бюджетних ресурсів процес формування та поступу національної інноваційної системи, зокрема регіональних інноваційних систем (РІС), є епізодичним і несистемним, оскільки відсутня чітка й ефективна державна інноваційна стратегія та довгострокова програма розвитку, а рівень активності вказаного процесу здебільшого залежить від бажання й ініціативи окремих інститутів і підприємств, подекуди органів місцевої влади.

Пріоритетною ціллю національної інноваційної стратегії у вітчизняних умовах має бути формування національної інноваційної системи, спрямованої на підвищення ефективності співпраці трьох ключових сторін: урядових установ, академічного сектору та бізнесу [3]. Налагодження функціонування НІС, РІС, підвищення конкурентоспроможності економіки та створення умов для реалізації інноваційної політики відбувається завдяки оптимальному підбору і ефективному впровадженню комплексу економічних засобів впровадження державної інноваційної політики, які наведено на рис. 1. Для України вкрай необхідна продумана інноваційна стратегія розвитку економіки разом із системною трансформацією національної та регіональних інноваційних систем.

Рис. 1. Економічні засоби впровадження державної інноваційної політики для налагодження функціонування НІС та підвищення конкурентоспроможності економіки країни

Все це дасть змогу:

- забезпечити високий рівень інтеграції та взаємодії компонентів НІС, партнерство держави та приватного сектору;
- державні кошти повинні бути у більшій мірі спрямовані на заходи, пов'язані із створенням доданої вартості;
- віднайти збалансованість конкуренції та кооперації суб'єктів інноваційної діяльності на всіх етапах інноваційного процесу;
- сформувати ефективні механізми створення, розподілу, обміну, використання інноваційної продукції;
- побороти надмірну роль держави;
- сформувати інституціональне підґрунтя для підвищення мотивації економічних суб'єктів до необхідності проведення та розширення НДДКР, здійснення інноваційної діяльності;
- створити ефективні інституціональні інструменти інтеграції та взаємодії наукового сектору, промисловості та держави (гранти, контракти, кооперативні угоди тощо);
- втілити системи моніторингу та контролю за інноваційним розвитком країни, регіонів, галузей, підприємств.

Висновки. Різні підходи у разі створення моделей інноваційного розвитку економіки зумовлюють врахування особливостей формування державної інноваційної політики, зокрема відбір форм, засобів, методів державного регулювання інноваційною діяльністю та розвитком. Особливості функціонування національного інноваційного середовища окреслено багатьма чинниками, що є наслідком сформованих цілей. Тому використання описаних особливостей державної інноваційної політики, компонентів спонукає до виникнення багатьох варіантів розвитку у певних умовах діяльності національних підприємств.

Відтак, враховуючи, результати проведених досліджень для держави важливим є перегляд державної інноваційної політики, вироблення превентивних заходів на переключення економіки на лідируючі сходишки розвитку, враховуючи засоби наздоганяльного чи випереджаючого розвитку країн.

Література.

1. Геєц В. М. Проблемность структурных трансформаций экономики стран с развивающимися рынками / В. М. Геєц // Економіка та прогнозування. – 2009. – № 1. – С. 54–69
2. Сажнева С. В. Проблемы российской инновационной системы в условиях современной экономики / С. В. Сажнева // Финансовый бизнес. – 2011. – № 1. – С. 33-38
3. Терешкіна Н.С. Інноваційна стратегія в системі управління національною економікою / Н.С. Терешкіна // Маркетинг і менеджмент інновацій, 2014. – № 2. – С. 151-161
4. Федулова Л. І. Україна в міжнародних рейтингових оцінках: чинник інноваційно-технологічного розвитку / Л. І. Федулова // Актуальні проблеми економіки. – 2009. – № 5. – С. 39–53.
5. Юринець З.В. Іноземний досвід формування національних інноваційних систем та його реалії в Україні / З.В. Юринець // Вісник Львівського університету. Серія економічна. – 2014. – Випуск 51. – С. 230–236
6. Lundvall B.-A. National innovation systems – analytical concept and development tool / B.-A. Lundvall // *Industry and innovation*. – 2007. – №14.1. – с.95–119.

References.

1. Geets, V. M. (2009), “Problem of structural transformations of economy of countries with developing markets”, *Ekonomika ta prognuzovannya*, vol. 1, pp. 54–69
2. Sazhneva, S. V. (2011), “Problems of the Russian innovative system in the conditions of modern economy”, *Finansovyy biznes*, vol. 1, pp. 33–38
3. Teroshkina, N.E. (2014), “Innovative strategy in control system by a national economy”, *Marketing i menedzhment innovatsiy*, vol. 2, pp. 151–161
4. Fedulova, L. I. (2009), “Ukraine in international rating estimations: factor of innovative-technological development”, *Aktualni problemy ekonomiky*, vol. 5, pp. 39–53.
5. Yurinetz, Z.V. (2014), “Foreign experience of forming of the national innovative systems and his reality is in Ukraine Visnik Lvivskogo universitetu. Seriya ekonomichna”, vol. 5, pp. 230–236
6. Lundvall, B.-A. (2007), “National innovation systems – analytical concept and development tool”, *Industry and innovation*, vol. 14.1, pp. 95-119.

Стаття надійшла до редакції 12.02.2016 р.